ISSN: 2522-9699, 2616-5007

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.56(11-12)-1
УДК 130.2+37.013.73

ПЛІДНА УЯВА, ГУМАНІСТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І ГУМАНІСТИЧНА ДІЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ (підходи метаантропології та соціальної метаантропології)

С. А. Крилова

Анотація.

Актуальність теми дослідження *зумовлена тим, що в ситуації війни людина відчуває невизначеність і невпевненість, відсутність захисту, порушення своїх прав. Важливою в такій ситуації є плідна уява і гуманістичне мислення та дія, що дає можливість людині створити й втілити в життя образ позитивного майбутнього. Коли ми створюємо щось плідне в уяві, гуманістично його осмислюємо і діємо, бажане стає реальним, в тому числі і в реалізації прав людини.*

Постановка проб леми*. В сучасному кризовому суспільстві важливою є низка питань. Що таке плідна уява? Як вона пов'язана з гуманістичним мисленням і дією, зокрема з реалізацією і захистом прав людини?*

Аналіз останніх досліджень і публікацій*. Проблему уяви і її смислу піднімають М. Фічіно й Піко делла Мірандола. Д. Бруно вважає, що уява здатна відкривати нові світи, Д. Юм зазначає важливість уяви в процесі пізнання. Р. Декарт стверджує, що спочатку з'являється відчуття, а потім уява. І. Кант вводить поняття продуктивної уяви. Е. Гуссерль вказує на зв'язок уяви і свідомості. М. Шелер зазначає роль уяви у творенні цінностей. З. Фрейд підкреслює, що уява є виявом позасвідомого. Ж.-П. Сартр поєднує уяву і свободу людини. Сучасна українська дослідниця Г. Ільїна наголошує на тому, що уява є динамічним процесом.*

Щодо прав людини актуальними є думки Дж. Локка про природність і невід'ємність прав людини, Ш. Монтеск'є, який описує таку владу, яка захищає індивідуальні права людини. Ю. Габермас зазначає, що універсальні моральні цінності базуються на правах людини. Українські дослідники В. Бачинін, К. Жоль, Н. Манойло, С. Сливка, С. Максимов, П. Рабинович вивчають права людини в контексті міждисциплінарного підходу. Методологія метаантропології Н. Хамітова дозволяє усвідомити метаморфози уяви в екзистенціальних вимірах буття людини і визначити сутнісні риси плідної уяви, а методологія соціальної метаантропології, яку розвиває автор цієї статті, надає можливість осмислити застосування плідної уяви в соціальному бутті людини. На основі методології метаантропології, а також соціальної метаантропології ми можемо пов'язати плідну уяву з гуманістичним мисленням і дією та проаналізувати їх вплив на здійснення та захист прав людини.

Постановка завдання*. Завданням даної статті є аналіз взаємозв'язку плідної уяви, гуманістичного мислення і дії з реалізацією прав людини.*

Виклад основного матеріалу*. Плідною можна вважати уяву, яка спрямована не лише на власне задоволення, а й на Іншого, служить не свавіллю, а посиленню свободи і любові – не лише своєї, а й Іншого. Плідна уява спрямовує людину створити гармонійний образ, який надалі переходить у гуманістичне мислення і через дію реалізуються у забезпеченні і захисті прав людини. Деструктивна уява, навпаки, спрямована на створення негативного образу, який породжує деструктивне мислення і призводить до порушення не лише прав людини, а й життя всього соціуму. Дається відповідь на питання, що є первинним: плідна уява чи гуманістичне мислення, яке спрямовує на позитивну дію, що означає реальність забезпечення прав людини.*

Висновки*. Результативний захист прав людини є наслідком плідної уяви, яка породжує гуманістичне мислення, що в свою чергу спрямовує на позитивну дію щодо захисту прав людини.*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

***Ключові слова**: уява, плідна уява, права людини, гуманістичне мислення, гуманістична дія, метаантропологія, соціальна метаантропологія, буденне буття людини, граничне буття людини, метаграничне буття людини, філософське кіномистецтво, розумний альтруїзм.*

FRUITFUL IMAGINATION, HUMANISTIC THINKING AND HUMANISTIC ACTION IN THE CONTEXT OF THE REALIZATION OF HUMAN RIGHTS (approaches of metaanthropology and social metaanthropology)

Svitlana Krylova

Abstract.

***Relevance of the research**.The relevance of the research topic is due to the fact that in a situation of war, a person feels uncertainty and insecurity, lack of protection, violation of his rights. Important in such a situation is fruitful imagination and humanistic thinking and action, which enables a person to create and implement an image of a positive future. When we create something fruitful in the imagination, humanistically comprehend it and act, the desired becomes real, including in the implementation of human rights.*

***Problem statement**. In a modern crisis society, a number of questions are important. What is fruitful imagination? How is it related to humanistic thinking and action, in particular to the implementation and protection of human rights?*

***Analysis of recent research and publications**. The problem of imagination and its meaning is raised by M. Ficino and Pico della Mirandola. D. Bruno believes that imagination is capable of opening new worlds, D. Hume notes the importance of imagination in the process of cognition. R. Descartes claims that sensation appears first, and then imagination. I. Kant introduces the concept of productive imagination. E. Husserl points to the connection between imagination and consciousness. M. Scheler notes the role of imagination in the creation of values. Z. Freud emphasizes that imagination is a manifestation of the unconscious. J.-P. Sartre combines imagination and human freedom. Modern Ukrainian researcher G. Ilyina emphasizes that imagination is a dynamic process.*

Regarding human rights, the ideas of J. Locke about the naturalness and inalienability of human rights, Ch. Montesquieu, who describes such a power that protects individual human rights, are relevant. Y. Habermas notes that universal moral values are based on human rights. Ukrainian researchers V. Bachynin, K. Zhol, N. Manoilo, S. Slivka, S. Maksimov, P. Rabinovych study human rights in the context of an interdisciplinary approach. The methodology of metaanthropology of N. Khamitov allows us to understand the metamorphoses of imagination in the existential dimensions of human existence and to determine the essential features of fertile imagination, and the methodology of social metaanthropology, which is developed by the author of this article, provides an opportunity to comprehend the application of fertile imagination in the social existence of a person. Based on the methodology of metaanthropology, as well as social metaanthropology, we can connect fertile imagination with humanistic thinking and action and analyze their impact on the implementation and protection of human rights.

***Research task**. The task of this article is to analyze the relationship between fertile imagination, humanistic thinking and action with the implementation of human rights.*

***Main material presentation**. A fertile imagination can be considered an imagination that is aimed not only at one's own pleasure, but also at the Other, serves not as a means of arbitrariness, but at strengthening freedom and love - not only one's own, but also at the Other. A fertile imagination directs a person to create a harmonious image, which subsequently turns into humanistic thinking and, through action, is realized in the provision and protection of human rights. Destructive imagination, on the contrary, is aimed at creating a negative image, which generates destructive thinking and leads to the violation not only of human rights, but also of the life of the entire society. The answer is given to the question of what is primary: fertile imagination or humanistic thinking, which directs to positive action, which means the reality of ensuring human rights.*

***Conclusions.** Effective protection of human rights is a consequence of a fertile imagination, which generates humanistic thinking, which in turn directs to positive action in the protection of human rights.*

***Keywords**: imagination, fertile imagination, human rights, humanistic thinking, humanistic action, metaanthropology, social metaanthropology, everyday human existence,*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

human limitless being, metalimitless human existence, philosophical cinema, intelligent altruism.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в ситуації війни людина відчуває невизначеність і невпевненість, відсутність захисту, порушення своїх прав. Важливою в такій ситуації є плідна уява і гуманістичні мислення і дія, що дає можливість людині створити й втілити в життя образ позитивного майбутнього. Коли ми створюємо щось плідне в уяві, гуманістично його осмислюємо і діємо, бажане стає реальним, в тому числі і в реалізації прав людини.

Постановка проблеми. В сучасному кризовому суспільстві важливою є низка питань. Що таке плідна уява? Як вона пов'язана з гуманістичним мисленням і дією, зокрема з реалізацією і захистом прав людини?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему уяви і її смислу піднімають вже М. Фічіно й Піко делла Мірандола. Д. Бруно вважає, що уява здатна відкривати нові світи, Д. Юм зазначає важливість уяви в процесі пізнання. Р. Декарт стверджує, що спочатку з'являється відчуття, а потім уява. І. Кант вводить поняття продуктивної уяви. Е. Гуссерль вказує на зв'язок уяви і свідомості. М. Шелер вказує на роль уяви у творенні цінностей. З. Фрейд підкреслює, що уява є виявом позасвідомого. Ж.-П. Сартр поєднує уяву і свободу людини. Сучасна українська дослідниця Г. Ільїна наголошує на тому, що уява є динамічним процесом.

Щодо прав людини актуальними є думки Дж. Локка про природність і невід'ємність прав людини, Ш. Монтеск'є, який описує таку владу, що захищає індивідуальні права людини. Ю. Габермас зазначає, що універсальні моральні цінності базуються на правах людини. Українські дослідники В. Бачинін, К. Жоль, Н. Манойло, С. Сливка, С. Максимов, П. Рабинович вивчають права людини в контексті міждисциплінарного підходу. Методологія метаантропології, яку розробляє Н. Хамітов, дозволяє усвідомити метаморфози уяви в екзистенціальних вимірах буття людини і визначити сутнісні риси плідної уяви, а методологія соціальної метаантропології, яку розвиває автор цієї статті, надає можливість осмислити застосування плідної уяви в соціальному бутті людини. На основі методології метаантропології, а також соціальної метаантропології ми можемо пов'язати плідну уяву з гуманістичним мисленням і дією та проаналізувати їх вплив на здійснення та захист прав людини.

Постановка завдання. Завданням даної статті є аналіз взаємозв'язку плідної уяви, гуманістичного мислення і дії з реалізацією прав людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розкриємо проблему взаємозв'язку плідної уяви, гуманістичного мислення і дії, а також захисту прав людини, визначимо поняття.

Уяву в контексті теорії пізнання український дослідник П. Йолон визначає як одну "з пізнавальних здатностей, яка полягає у вільній переробці в свідомості пізнавального образу об'єкта або утворенні нових наочних або абстрактних побудов на довільних засадах" [2, с. 660]. Погоджуючись з таким визначенням, можна додати, що уява повинна стати мисленнєвим актом, а після – дією. П. Йолон не випадково пов'язує її з творчістю. "...Уява з повною силою проявляє себе у сфері мислення. Вона є основою т. зв. мисленнєвого експерименту у науковій і технічній творчості..." [2, с. 660].

Розвиваючи цей підхід, можна припустити, що уява – це здатність людини створити образ, який може зробити чи не зробити бажане дійсним. На мою думку, *плідна уява* означає творення таких образів, які актуалізують *гуманістичне мислення*, що, в свою чергу, веде до *гуманістичної дії*.

С. Кримський, міркуючи щодо природи процесу мислення, пише, що "мислення пов'язане з моделюванням можливих ситуацій і тому здатне до планування дій та передбачення їх наслідків" [5, с. 378]. Розвиваючи думку автора, можна припустити, що мислення може бути як гуманістичним, так і ні. *Гуманістичне мислення спрямоване на добро і планує гуманістичні дії, що приводять й до реалізації прав людини.*

Д. Девідсон стверджує, що дія є актом, що людина робить з певним наміром, тим наміром, який можна описати мовними засобами [10]. Розвиваючи таке визначення поняття "дія", слід говорити про конструктивну і деструктивну дію. Перша спрямована на позитивний результат і гармонію в бутті людини, друга – на руйнацію і занепад.

Дамо визначення концепту "права людини". Філософський енциклопедичний

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

словник пропонує таке визначення: “Права людини – ряд основоположних морально-правових норм, що формулюють принципи відносин між індивідом та суспільством в особі інституцій влади” [6, с. 506].

Окресливши основні концепти цієї статті, спробуємо поєднати їх в концепцію – показати зв’язок плідної уяви, гуманістичного мислення, дії та визначити як вони впливають на реалізацію прав людини. Для цього ми використаємо методологію метаантропології [7, с. 241-246; 8] і соціальної метаантропології [3, с. 26-27; 7, с. 362-363]. В метаантропологічному дискурсі, який розвиває Н. Хамітов і його наукова школа, буття людини поділяється на буденне, граничне і метаграничне [8, с. 32-40], яким відповідають буденний, особистісний і філософський типи світогляду [8, с. 41-45]. В базовій концепції метаантропології це стосується всієї повноти людського буття, але передусім *буття особистості*; в соціальній, а також культурній метаантропології, методологічні основи яких я розробляю в своїх працях, вказані виміри характеризують *спільноти* [3; 4; 7, с. 228-229, с. 362-363].

Якщо буденне буття породжується волею до самозбереження і продовження роду, то граничне буття – волею до влади, пізнання і творчості, а метаграничне – волею до свободи, любові, толерантності і співтворчості [8, с. 37]. Очевидно, що в буденному бутті як людини, так і суспільства уява не буде плідною, вона постає стихійною і несамостійною.

В граничному бутті людини та суспільства плідність уяви, яку деякі дослідники метаантропологічної школи ототожнюють з гуманістичністю [1], обмежується ірраціональністю не лише волі до влади, а й волі до пізнання і творчості, коли друга корелює з *волею до слави* і з *волею до перебування в Істині*.

В метаграничному бутті людини і суспільства уява стає по-справжньому плідною, адже виходить за межі керованого, несамостійного альтруїзму буденного буття і вираженого егоцентризму буття граничного. Так само і мислення, а також дія набувають плідного й гуманістичного характеру саме в метаграничному вимірі людського буття. І лише в цьому вимірі права людини будуть найбільшою мірою захищеними і реалізованими, більше того, реалізованими так органічно, що їх не треба буде захищати.

Щоб більш яскраво розгорнути логіку статті, демонструючи силу плідної уяви в зображенні *неї самої*, її можливостей гуманізувати людину, реалізуючі її фундаментальні права, звернемось до *філософського мистецтва* [7, с. 427-429; 9], яке здатне глибинно поєднати могутність уяви з могутністю мислення в процесі гуманізації людини і спільноти, *пробудження людяності*.

Ми проаналізуємо всесвітньо відомий твір філософського кіномистецтва – фільм 1946 року “Таке дивовижне життя” режисера Френка Капри. Фільм розповідає про чоловіка, Джорджа Бейлі, який живе в сільському маленькому містечку, де він допомагає і підтримує мешканців. Його поважають і люблять за доброту і бажання усім прийти на допомогу, він є для багатьох авторитетом. Джордж відмовляється від своєї мрії – бути архітектором – заради своєї спільноти і її процвітання.

Одного разу представник банку, яким опікується Джордж, втрачає велику суму грошей, і Джордж, як відповідальний за фінанси, переживає екзистенціальну кризу. Шукаючи вихід з цієї ситуації, він навіть звертається до свого конкурента з проханням допомогти, але той лише маніпулює чоловіком і закликає до протиправних вчинків. Джордж розуміє, що ані дружина, ані спільнота в цій ситуації не зможуть йому допомогти, – на кону його репутація і репутація його сім’ї.

У відчаї напередодні Різдва Джордж хоче скоїти життя самогубством, стрибнувши з мосту. Там він зустрічається з янголом-охоронцем і просить, щоб той зробив так, наче він, Джеффрі, взагалі не народився на світ. За допомогою янгола уява Джорджа малює образ, який впливає на його мислення, яке підсилює уяву, і він потрапляє в своє містечко, але у просторі і часі, де він не народився.

Чоловік бачить, що без нього місто зовсім інше. Його теперішня дружина у тому просторі залишилася самотньою і нещасною жінкою, подруга стала жінкою легкої поведінки, а близькі друзі не реалізувалися і стали невдахами. Уся спільнота в містечку агресивна, там немає єдності і порозуміння. Джордж зі здивуванням дивиться на це, дуже переживає, намагається щось пояснити людям, але даремно. Він ще раз доводить свою думку оточуючим, але вони його не чують. В результаті в уяві чоловіка з’являється образ, що він знов потрапляє в той світ, де є його кохана дружина і діти, спільнота людей, що його

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

поважають, є друзі, є все його життя. Джордж просить янгола-охоронця повернути його в той світ, де він прожив все своє життя.

Завдяки янголу-охоронцю, плідній уяві, гуманістичному мисленню і дії Джорджа все змінюється, – він опиняється в своєму рідному містечку, де в його відсутність кохана дружина звернулася за допомогою до людей, які знають і поважають її чоловіка, вони зібрали необхідні гроші і врятували його від покарання.

Тільки тоді Джордж розуміє, що завдяки плідній уяві, гуманістичному мисленню і дії, реалізуються його права – права на гідність, свободу дії, свободу у вибір.

Описану ситуацію можна узагальнити думкою П. Рікера: "Уява є тією здатністю, яка дозволяє перенести цінності у конкретні ситуації, створити можливе середовище для їх реалізації" [12, с. 179].

Вважаю, що дана подія вчить Джорджа *розумному альтруїзму*, який "передбачає турботу про себе, яка не припускає однозначність самопожертви. Людина допомагає Іншим, але при цьому в неї залишається можливість свого саморозвитку і побудови свого проєкту життя" [4, с. 9].

Розумний альтруїзм – це альтруїзм, що заснований не лише на любові до Іншого, а й на *любові до себе*. Остання означає усвідомлення свого особистісного потенціалу і його розвиток. "Любов до себе як турбота про себе є основою розумного альтруїзму, який передбачає розвиток і відкритість до Іншого. На відміну від розумного альтруїзму альтруїзм, який вимагає безумовної самопожертви, зводиться до неї, демонструє відсутність справжньої любові і турботи не лише про себе, а й стосовно Іншого. Це призводить чи то до фізичної жертви собою, чи до особистісної деградації – як того, хто постійно жертвує собою чи того, в ім'я кого жертвують" [4, с. 10].

В контексті любові до себе саморозвиток – це відчуття своєї самоцінності, що породжує повагу до себе, і це робить якісною допомогу в реалізації прав людини. Ця допомога стає не жертовною, а такою, що іде від любові та надлишку. Це стратегічно і тактично продумана допомога, яка веде до гуманістичного розвитку уяви, мислення і дії від буденного і граничного вимірів людського буття до метаграничного, в якому гуманістичність набуває повноти. Разом зі своїм розвитком людина сприяє розвитку Іншого та інших. Плідна уява, гуманістичне мислення і дія, які концентруються в розумному альтруїзмі людини, сприяють здійсненню її прав.

Висновки. Отже, в координатах методології метаантропології та соціальної метаантропології, плідна уява і гуманістичне мислення та дія в метаграничному бутті людини породжують розумний альтруїзм, який передбачає таку любов і турботу особистості про себе, що відкриває любов до інших людей. Це в свою чергу дає можливість вільно реалізовувати і розвивати права людини.

Можна стверджувати, що саме плідна уява стає первинним імпульсом, який актуалізує гуманістичне мислення і дію в їх єдності; в цій єдності вони структурують і втілюють плідну уяву в життя, що породжує розумний альтруїзм, в просторі якого права людини реалізується вже самим фактом людського буття. В ході такої екзистенціальної еволюції людини і людства маємо оновлення гуманізму як світогляду і практичної дії. Цілком погоджуючись з Н. Хамітовим, про необхідність введення поняття "новий гуманізм", який постає як гуманізм не просто співчуття постраждалим, а як *гуманізм недопущення страждань* [11], слід додати, що такий гуманізм потребує плідної уяви, гуманістичного мислення, гуманістичної дії і розумного альтруїзму. Саме тоді це буде *гуманізм дієвої реалізації прав людини в різних соціокультурних спільнотах*.

Міркуючи про роль уяви в оновленні гуманізму, ми отримуємо закономірне запитання: чим відрізняються поняття "плідна уява" і "гуманістична уява"? Чи не слід замінити перше на друге, враховуючи, що поруч з концептом "плідна уява" ми використовуємо концепти "гуманістичне мислення" і "гуманістична дія"? Над цими питаннями варто поміркувати в подальших дослідженнях. Але вже зараз можна сказати, що концепт "плідна уява", на відміну від концепту "гуманістична уява", несе в собі подвійний смисл: по-перше, він натякає на те, що дана уява не є утопічною, а по-друге, очевидно, що плідність уяви несе в собі і її цінність для Іншого, а отже, гуманістичність.

В перспективі конструктивним буде розгляд гендерних аспектів плідної уяви, гуманістичного мислення і дії, що дасть усвідомлення різниці чи схожості уяви у чоловіка та жінки. Також в подальших дослідження буде плідним аналіз уяви, мислення, дії і прав

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

людини в різних цивілізаційних світах.

Список використаних джерел:

1. Дресвяннікова, НА 2025, 'Роль уяви в гуманізації людського буття під час війни: методологічні координати метаантропології', *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія "Філософія", (51). С. 151-162.
2. Йолон, П 2002, 'Уява', *Філософський енциклопедичний словник*, Київ, *Абрис*. С. 660.
3. Крилова, СА 2022, *Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу*. Монографія, Видання 2-е, видання, виправлене і доповнене, Київ: *КНТ,* 536.
4. Крилова, СА 2025, 'Розумний альтруїзм: його природа і актуалізація засобами освіти', *Освітній дискурс : збірник наукових праць,* Київ : ТОВ "Науково-інформаційне агентство "Наука-технології-інформація", Випуск 53 (3-4).
5. Кримський, СБ 2002, 'Мислення', *Філософський енциклопедичний словник*, Київ, Абрис, с. 378.
6. *Філософський енциклопедичний словник*, 2002, Київ : *Абрис,* 506 с.
7. *Філософія науки і культури: словник* 2025, За редакцією Н. Хамітова. 2-е видання, виправлене і доповнене, Київ: *ВАДЕКС*. 486 с.
8. Хамітов, НВ 2023, *Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту,* 5-е видання, виправлене і доповнене, Київ: *КНТ*, 405 с.
9. Хамітов, НВ & Крилова, СА 2024, 'Філософське мистецтво як практична філософія: фактор світоглядної стійкості й альтруїзму: метаантропологічний аналіз', *СОФІЯ. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник,* № 2(24), с. 56-59.
10. Davidson, D 1980, *Essays on Action and Events*, Oxford : *Clarendon Press*, 1980.
11. Khamitov, N 2023, *The War in Ukraine and the New Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of 21st century,* Sofia : *Kibea,* 124 p.
12. Ricoeur, P 1991, 'Imagination in Discourse and in Action. From Text to Action: Essays', In Hermeneutics II, translated by Kathleen Blamey and John B. Thompson. Evanston, IL. Northwestern *University Press*, London, 346 p.

References:

1. Dresvyannikova, NA 2025, 'Rol uyavi v gumanizaciyi lyudskogo buttya pid chas vijni: metodologichni koordinati metaantropologiyi (The role of imagination in the humanization of human existence during war: methodological coordinates of metaanthropology)', *Lyudinoznavchi studiї: zbirnik naukovih prac Drogobickogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Ivana Franka*. Seriya "Filosofiya", (51). S. 151-162.
2. Jolon, P 2002, 'Uyava (Imagination)', *Filosofskij enciklopedichnij slovnik,* K., *Abris*. S. 660.
3. Krylova, SA 2022, *Krasa lyudini v zhittyevih praktikah kulturi. Dosvid socialnoyi ta kulturnoyi metaantropologiyi i androgin-analizu (Human Beauty in the Life Practices of Culture. Experience of Social and Cultural Metaanthropology and Androgyne Analysis)*. Monografiya, Vidannya 2-e, vidannya, vipravlene i dopovnene, Kiyiv : *KNT,* 536.
4. Krylova, SA 2025, 'Rozumnij altruyizm: jogo priroda i aktualizaciya zasobami osviti (Intelligent altruism: its nature and actualization through education)', *Osvitnij diskurs : zbirnik naukovih prac,* Kiyiv : *TOV "Naukovo-informacijne agentstvo "Nauka-tehnologiyi-informaciya"*, Vipusk 53 (3-4).
5. Krimskij, SB 2002, 'Mislennya (The Thought Process)', *Filosofskij enciklopedichnij slovnik*, Kiyiv : *Abris*, 378 s.
6. *Filosofskij enciklopedichnij slovnik (Philosophical Encyclopedic Dictionary)*, 2002, Kiyiv : *Abris,* 506 s.
7. *Filosofiya nauki i kulturi: slovnik (Philosophy of Science and Culture: Dictionary) 2025,* Za redakciyeyu N. Hamitova. 2-e vidannya, vipravlene i dopovnene, Kiyiv : *VADEKS*. 486 s.
8. Khamitov, NV 2023, *Filosofska antropologiya: aktualni problemi. Vid teoretichnogo do praktichnogo povorotu* (*Philosophical Anthropology: Current Issues. From Theory to Practice)*, 5-e vidannya, vipravlene i dopovnene. Kiyiv : *KNT*, 405 s.
9. Khamitov, NV & Krilova, SA 2024, 'Filosofske mistectvo yak praktichna filosofiya: faktor svitoglyadnoyi stijkosti j altruyizmu: metaantropologichnij analiz (Philosophical Art as Practical Philosophy: A Factor of Worldview Stability and Altruism: A Meta-Anthropological Analysis)', *SOFIYA. Gumanitarno-religiyeznavchij visnik,* № 2 (24), s. 56-59.
10. Davidson, D 1980, *Essays on Action and Events*, Oxford : *Clarendon Press*, 1980.
11. Khamitov, N 2023, *The War in Ukraine and the New Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of 21st century,* Sofia : *Kibea,* 124 p.
12. Ricoeur, P 1991, 'Imagination in Discourse and in Action. From Text to Action: Essays', In Hermeneutics II, translated by Kathleen Blamey and John B. Thompson. Evanston, IL. Northwestern *University Press*, London, 346 p.

Прорецензовано / Reviewed *12.10.2025*
Рекомендовано до друку / Recommended for publication *12.11.2025*